

פתרון הבחינה

בעברית

קיץ תשפ"ה, 2025, שאלון: 11281
מוגש ע"י צוות המורים של "יואל גבע"

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון לשאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ה, 2025
מספר השאלון: 11281
נספחים: נספח 1 – מאמרים
נספח 2 – דף עזר

עברית: הבנה, הבעה ולשון

הוראות

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון – הבנה והבעה	–	50 נקודות
חלק שני – לשון	–	50 נקודות
- פרק א: שם המספר ואותיות השימוש
פרק ב: תחביר
פרק ג: מערכת הצורות
יש לבחור באחד הפרקים
- סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הנראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

הזדמנות לעתודה יש פעם חיים. אל תתפשרו עליה.

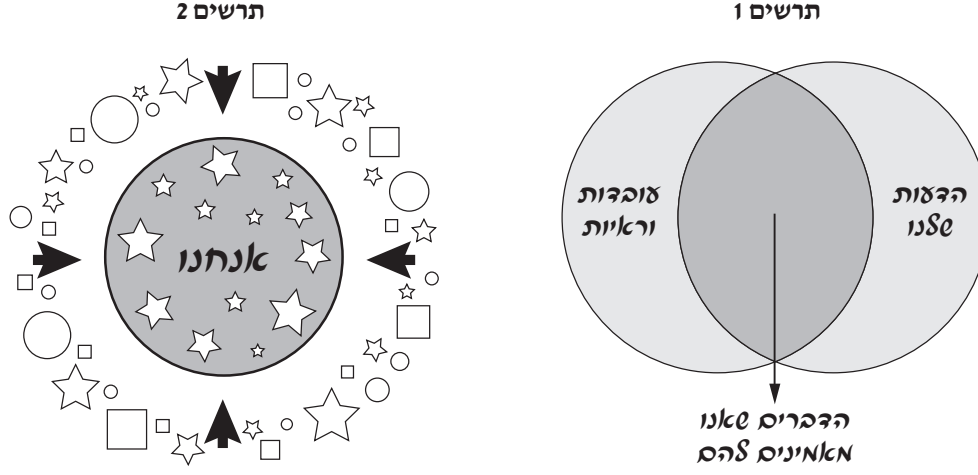

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

חלק ראשון – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את המאמרים 1-3 שבנספח 1 המצורף, וענו על כל השאלות 1-5 שלפניכם.
הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. לפניכם שני תרשימים. אחד מהם מתאר את "אפקט תיבת התהודה" והאחר – את "הטיית האישוש", המוזכרים במאמרים.

א. ציינו איזה מן התרשימים מתאר את "אפקט תיבת התהודה" ואיזה מהם את "הטיית האישוש". (4 נקודות)

תרשים 1: תיבת התהודה   תרשים 2: הטיית האישוש

ב. בחרו באחד מן התרשימים, והסבירו כיצד בתרשים באים לידי ביטוי ההטייה או האפקט שציינתם. (4 נקודות)

• מספרו של התרשים שבחרתם: 2

• הסבר: בתרשים זה ניתן לראות כי אנו מוקפים במידע רב, אך אנו בוחרים להעדיף את המידע התומך בעמדותינו ותפיסותינו הקדומות, בתרשים - אנו מכניסים רק את הכוכבים ומתעלמים מיתר הצורות.

ג. מהי ההשפעה המשותפת של "הטיית האישוש" ושל "אפקט תיבת התהודה" על היכולת שלנו לשפוט מידע? הקיפו את התשובה הנכונה. (3 נקודות)

- (1) שניהם מסייעים לחשיבה על מידע שאנו נחשפים אליו ולבחינה ביקורתית שלו.
- (2) שניהם מחזקים זה את זה ומאפשרים בכך לשפוט מידע באופן אובייקטיבי.
- (3) שניהם סותרים זה את זה ומחייבים אותנו לבחון את המידע השקרי.
- (4) שניהם מהווים מכשול לבחינה ביקורתית של המידע שאנו נחשפים אליו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

2. במאמר 2 מתוארת מחלוקת בין חוקרים בנוגע לסיבות שבגללן אנו מאמינים למידע מסוים ולא למידע אחר. מהי המחלוקת? כתבו עד שני משפטים. נסחו את תשובתכם באמצעות השוואה. (4 נקודות)

חלק מן החוקרים טוענים שהסיבה שבגללה אנו מאמינים למידע מסויים היא ההטיות המחשבתיות וההיצמדות לערכי השבט, לעומת זאת חוקרים אחרים טוענים כי הסיבה היא עצלנות מנטלית של האדם.

3. במאמר 2 בפסקות ו-ח הכותבת מציינת טענה רווחת ומסתייגת ממנה.

א. כתבו את הטענה הרווחת. (3 נקודות)

הרשתות החברתיות מזיקות והן אלו שגורמות לאנשים להאמין לפייק-ניוז.

ב. כתבו את ההסתייגות של הכותבת מטענה זו. (3 נקודות)

האשמה אינה מוטלת רק על הרשתות, אלא גם עלינו המשתמשים.

4. במאמרים 1 ו-2 מוצגים גורמים המקשים על יכולת השיפוט שלנו בנוגע למידע שאנו נחשפים אליו. כותבת מאמר 3 מעלה גורם נוסף. מהו גורם זה, וכיצד הוא מקשה על שיפוט המידע? (4 נקודות)

הגורם הנוסף הוא הבינה המלאכותית. הבינה מקשה על השיפוט של המידע כי ניתן ליצור באמצעותה תמונות וטקסטים שנראים אמיתיים ויכולים לתעתע בצופה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

5. מטלת כתיבה (25 נקודות)

במסגרת השבוע הלאומי שמוקדש להעלאת המודעות לגלישה בטוחה ברשת, התבקשתם לכתוב סקירה על הדרכים להתמודדות עם בעיית אמינות המידע המופץ ברשת. התבססו על **מאמרים 1 ו-2**. כתבו בהיקף של 100-200 מילים.

הקפידו על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בגוף הסקירה ובסופה (ביבליוגרפיה). השתמשו בעמוד זה לכתוב טיוטה, ואת הסקירה כתבו בעמודים 7-8.

טיוטה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. ענו על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב-ג.

פרק א: שם המספר ואותיות השימוש – חובה (10 נקודות)

בפרק זה ענו על שאלה 6.

6. לפניכם משפטים ובהם אפשרויות להגיית שם המספר ואותיות השימוש וכן מספרים מודגשים. הקיפו את הצורה הנכונה מבין האפשרויות להגיית שם המספר, וכתבו במילים את המספרים המודגשים (אין צורך לנקד).

• המונח "חשיבה ביקורתית" הופיע לראשונה בשנת **אלף שמונה מאות וחמש עשרה /**

אלף שמונה מאות וחמש עשרה במאמר בכתב עת בריטי.

• **בשלוש / בשלוש / בשלוש** העקרונות של החשיבה הביקורתית שהוצגו במאמר באה לידי ביטוי המיומנות של הטלת ספק.

• המאמר "מהי חשיבה ביקורתית?" מאת גל גרוס התפרסם באתר "הידען" ב- **15 חמישה עשר** בספטמבר 2007.

• הקורס המקוון בנושא חשיבה ביקורתית כולל **שבעה / שבע** יחידות לימוד, ובהן **54 חמישים וארבעה** שיעורים מגוונים.

• **שש / ששת** ההצעות להתמודדות עם חדשות כזב התפרסמו באתר האינטרנט הישראלי.

• הכינוס ה- **12 שניים עשר** בנושא חדשנות וטכנולוגיות למידה ייערך בחודש הבא.

• על פי מחקרים, **10 עשרה** אחוזים מן המשתמשים ברשת החברתית פייסבוק נחשפים ל-60% מן הידיעות השקריות המתפרסמות בה.

• קראתי מאמר **1 אחד** שעוסק בחשיבה ביקורתית.

• בעמוד מספר **1 אחת** במאמר מוסבר מהי חשיבה ביקורתית בתחום החינוך.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

לפניכם שני פרקים: פרק ב – תחביר, פרק ג – מערכת הצורות.
בחרו בפרק שלמדתם: בפרק ב – תחביר **או** בפרק ג – מערכת הצורות.
בפרק שבחרתם ענו על השאלות לפי ההוראות.

ציינו את שם הפרק שבחרתם: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 7-11 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

7. א. לפניכם שלושה משפטים.

I. איבר א' אומנם גם בעבר התפשט מידע שקרי, אולם בימינו השקרים מופצים במהירות רבה יותר. איבר ב'

מחובר

II. אם אנחנו שומעים משהו פעמים רבות, אנחנו מתחילים להאמין שהוא האמת. פסוקית תיאור (תנאי) פסוקית מושא

מורכב

III. באמצעות האינטרנט מתאפשרות צפייה בסרטונים, הקשבה להסכתים וקריאת מאמרים

בכל נושא. פשוט

(1) כתבו ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

– אם המשפט מורכב, תחמו את הפסוקית או הפסוקיות, וכתבו את התפקיד התחבירי של כל פסוקית.

– אם המשפט הוא משפט איחוי, תחמו את איבריו.

(2) באחד המשפטים יש חלק כולל. העתיקו את החלק הכולל, וכתבו את התפקיד התחבירי שלו.

החלק הכולל: צפייה בסרטונים, הקשבה להסכתים וקריאת מאמרים בכל נושא.

התפקיד התחבירי: נושא

ב. לפניכם משפט מורכב.

הסובלנות שלנו כלפי עמדות אחרות מועטה הואיל ואנחנו לא נחשפים כמעט לעמדות אלה.

המירו את המשפט במשפט איחוי, שיבטא את אותו קשר לוגי.

אנחנו לא נחשפים כמעט לעמדות אחרות, לכן הסובלנות שלנו כלפי עמדות אלו מועטה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

8. א. לפניכם משפט פשוט.

נושא
מושא
הסגר
לואי רוב הגולשים ברשתות לואי
נשוא
תיאור
יום יום
לידיעות חדשותיות לואי

נתחו את המשפט: ציינו מעל המילים את התפקידים התחביריים שלהן.

ב. לפניכם שני משפטים מורכבים.

פסוקית נושא

I. ידוע לנו שבעת האחרונה כולנו צורכים ביתר שאת מידע מן המדיה החברתית.

פסוקית מושא

II. החוקרים טענו: "ההפצה של ידיעות מזויפות מהירה יותר ורחבה יותר מההפצה של

ידיעות אמיתיות".

(1) בכל אחד מן המשפטים – תחמו את הפסוקית, וכתבו את התפקיד התחבירי שלה.

(2) המירו את משפט II במשפט פשוט בעל הסגר. אין להוסיף מידע.

לטענת החוקרים, ההפצה של ידיעות מזויפות מהיר יותר ורחבה יותר מההפצה של ידיעות אמיתיות.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

9. א. לפניכם שני משפטים.

I. הרשתות החברתיות לא רק מהדהדות את התפיסות שלנו, אלא גם משפיעות על דרך החשיבה שלנו. הוספה

II. הבעיה העיקרית אינה הטיות מחשבתיות, אלא עצלנות מנטלית. ניגוד

(1) ציינו ליד כל משפט את סוג הקשר הלוגי שבו.

(2) כתבו את משפט I מחדש בלי להשתמש במבנה "לא... אלא...". שמרו על הקשר הלוגי במשפט.

הרשתות החברתיות מהדהדות את התפיסה שלנו ומשפיעות על דרך החשיבה שלנו.

ב. לפניכם שלושה משפטים ובכל אחד מהם יש תמורה.

I. ברשתות החברתיות אנו עדים לסילוף ולהכחשה גם של מידע מובן מאליו, כמו סכנת שינויי האקלים.

II. בסופו של דבר אנחנו הגולשים נצטרך להחליט אם הידיעה שאנו נתקלים בה היא אמיתית או לא.

III. טוב נעשה אם ננקוט צעדים אחראיים ושקולים להתמודדות עם הבעיה: הטלת ספק, התעמקות

בתוכן והשהיית הלחיצה על כפתור השיתוף.

(1) בכל אחד מן המשפטים – סמנו את התמורה.

(2) ציינו את התפקיד התחבירי של המילה/המילים שהתמורה ממירה בכל משפט.

משפט I לוואי

משפט II נושא

משפט III מושא

ג. לפניכם קטע שפורסם בחדשות בשנת 2020.

במשך שנים העיבו חשדות ותחקירים על הרשתות החברתיות. אך סרט חדש שהופק לאחרונה עורר בהלה של ממש. "מסכי עשן: המלכודת הדיגיטלית" מביא עדויות של בכירים לשעבר בחברות טכנולוגיות שחושפים לראשונה: "כך הרשתות החברתיות משפיעות עלינו בלי שאפילו נשים לב".

על פי מידע מהקטע, נסחו משפט אחד פשוט ובו תמורה. אין להשתמש בכל המידע שבקטע.

סרט חדש "מסכי עשן: המלכודת הדיגיטלית" מביא עדויות של בכירים לשעבר בחברות טכנולוגיות.

או

סרט חדש "מסכי עשן: המלכודת הדיגיטלית" עורר בהלה של ממש.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

10. א. לפניכם חמישה משפטים ובהם נשואים מסוגים שונים.

I. כיצד נוכל להימנע מהפצת מידע שגוי?

II. כדאי שנתייעץ עם אנשים קרובים.

III. הפצת שקרים היא לא עניין חדש.

IV. הפצת המידע נעשתה זמינה הרבה יותר.

V. לעיתים המידע אפילו שקרי ומניפולטיבי.

בכל משפט – סמנו קו מתחת לכל נשוא שבו.

ב. לפניכם ארבעה משפטים ובכל אחד מהם המילה "עוקבים" מסומנת בקו.

I. המספרים 28 ו-29 הם מספרים עוקבים.

II. למשרד החינוך יש יותר מ-43 אלף עוקבים באינסטגרם.

III. אם אינכם עוקבים אחר ההנחיות, אתם עלולים לטעות.

IV. מחאת העוקבים הצליחה, והאומן הסיר את הידיעה השקרית.

(1) הקיפו את שני המשפטים שבהם המילה "עוקבים" היא באותו חלק דיבור.

(2) ציינו את התפקיד התחבירי של המילה "עוקבים" בכל אחד מן המשפטים שהקפתם.

במשפט I התפקיד התחבירי של המילה "עוקבים" הוא נושא.

במשפט II התפקיד התחבירי של המילה "עוקבים" הוא לואי.

ג. לפניכם שני משפטים פשוטים ובכל אחד מהם המילה "נחקרות" מסומנת בקו.

I. רוב הנחקרות השיבו בשלילה על השאלה.

II. בימים אלה נחקרות ההשפעות של הפצת מידע שקרי על חיינו.

בכל משפט ציינו מעל המילה "נחקרות" את חלק הדיבור שלה. שימו לב: אין לציין את התפקיד התחבירי.

ד. לפניכם משפט שביקשה המורה מן התלמידים לנתח בשיעור לשון.

אחת ההטיות הנחקרות נקראת "אפקט תיבת תהודה".

בועז טען שזה משפט פשוט, ואילו עינת טענה שזה משפט מורכב.

נמקו כל אחת מן הטענות הללו.

לפי בועז, המילה "הנחקרות" משמשת כלואי לנושא "הטיות" במשפט פשוט, ואילו לפי עינת

המילה "הנחקרות" פותחת פסוקית לוואי באמצעות ה-הזיקה, לכן לדעתה המשפט מורכב.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

11. א. לפניכם קטע ואחריו הנחיות. הוסיפו לקטע סימני פיסוק לפי הנחיות אלה.

הבינה המלאכותית מייצרת כמות רבה של תוכן, ומידע רב זורם אלינו מכל פינה. במציאות זו חינוך לחשיבה ביקורתית נהפך לעניין חשוב במיוחד. במסגרת חינוך זה התלמידים עוסקים בניתוח מידע, בשאלת שאלות ובגיבוש דעות מושכלות. ד"ר סוניה בן ג'אפר, מנכ"לית הקרן לחינוך מדגישה: "תלמידינו חייבים לבחון בביקורתיות את המידע". לטענתה, כשמידע עלול להיות שגוי או מטעה, ההבחנה בין אמיתי לדמיוני הכרחית יותר מאי פעם.

- פסקו תמורה.
- פסקו חלקים כוללים.
- פסקו הסגר.
- פסקו דיבור ישיר.
- פסקו פסוקית.
- פסקו משפט איחוי.

ב. לפניכם משפט מורכב.

הפרסומות שאנו נחשפים להן ברשתות החברתיות הן למוצרים שתואמים את אורח החיים שלנו. פרקו את המשפט לשלושה משפטים פשוטים.

(1) אנו נחשפים לפרסומות ברשתות החברתיות.

(2) הפרסומות מפרסמות מוצרים.

(3) המוצרים תואמים את אורח החיים שלנו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

12. א. לפניכם קטע ובו פעלים מודגשים.

יש אנשים שמשתמשים ברשתות החברתיות כדי **להשתעשע**, ואחרים כדי לקבל חשיפה רחבה. הם מפרסמים תכנים **שמעוררים** רגש, אך לא תמיד הם אמניים. הפצה מהירה של ידיעות ה**ממציאות** לצורך פרסום וה**מוציאות** מהקשרן עלולה **להקשות** עלינו לשפוט את אמיונות המידע, ולכן עלינו להיות זהירים וביקורתיים יותר בנוגע לדעות שאנו **מביעים**.

בטבלה שלפניכם נתחו את הפעלים המודגשים בקטע – ציינו את השורש ואת הבניין של כל פועל.

הפועל	השורש	הבניין
להשתעשע	שעשע	התפעל
מעוררים	עירר	פיעל
ממציאות	מצא	הופעל
מוציאות	יוצא	הופעל
להקשות	קשיה	הפעיל
מביעים	נבע	הפעיל

ב. לפניכם שישה משפטים ובכל אחד מהם פועל מודגש.

- כולנו **ניזונים** מן המידע שבערוצי התקשורת.
- השפעה נוספת שאנו **נתונים** לה היא הטיית האישוש.
- אנו **נוטים** לצרוך מידע התומך בעמדותינו.
- מידע התואם את עמדותינו **יראה** לנו אמין יותר.
- לבינה המלאכותית **נוספות** יכולות כל הזמן.
- טוב נעשה אם **נבחר** בצד האחראי והשקול.

בטבלה שלפניכם מיינו את ששת הפעלים המודגשים על פי הבניין.

פעלים בבניין קל	פעלים בבניין נפעל
נתונים	ניזונים
נוטים	יראה
נבחר	נוספות

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

13. א. לפניכם בדיחה משעשעת.

המילה **צפית** בבדיחה היא דור־משמעית, ומשמשת בו בזמן בשני חלקי דיבור שונים: פועל ושם עצם. נתחו את המילה בכל חלק דיבור על פי ההנחיות.

צפית – פועל – השורש: צפיה הבניין: פיעל הזמן: עבר הגוף: נוכחת

צפית – שם עצם – הבסיס: ציפה הצורן הסופי: צית משמעות הצורן הסופי: הקטנה

ב. לפניכם טבלה ובה משפטים שבהם שם פועל מודגש. מתחת לטבלה יש רשימת מילים. השלימו את הטבלה: ציינו את הבניין של כל שם פועל, והעתיקו לכל שם פועל מילה מן הרשימה – הגזורה מאותו השורש ויש לה אותה המשמעות.

שם הפועל	הבניין	מילה מן הרשימה – מאותו השורש ובאותה המשמעות
אנו נהנים לצפות בסרטונים ברשת.	פעל	מצפה
רצוי לצפות לתגובה.	פיעל	ציפיה

רשימת המילים: **הצפה, מצפה, צפיות, צפיה, מצוף**

ג. מתוך רשימת המילים שבסעיף ב העתיקו שתי מילים הגזורות מן השורש צ-ו-ף.

_____ הצפה _____ מצוף

ד. לפניכם שני משפטים ובהם פעלים מודגשים.

- ה"פוסטים" הנקראים ביותר מוכיחים כי רוב הזמן המשתמשים נמצאים ב"תיבת תהודה".
- הניסיון להעביר מידע חשוב נדון לכישלון.

לפניכם הפעלים המודגשים. ציינו ליד כל פועל סביל את צורת הפעיל שלו, וליד כל פועל פעיל את צורת הסביל שלו; שמרו על הגוף והזמן של כל פועל.

נקראים _____ קוראים _____, מוכיחים _____ מוכיחים _____, נדון _____ דן _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

14. א.

לפניכם רשימת שמות במשקלי בעלי העיסוק.

הוֹרָה, נָגוֹן, אוֹפָה, מוֹרָה, קַבָּלָן

(1) הקיפו שני שמות הגזורים באותו המשקל.

(2) ציינו את המשקל המשותף לשני השמות שהקפתם. קוטל

ב.

לפניכם רשימת מילים.

תְּפוּצָה, תְּפוּסָה, תְּבַהֲלָה, תְּעוּפָה

(1) הקיפו את המילה היוצאת דופן מבחינת תפקיד האות תי"ו.

(2) ציינו את תפקיד האות תי"ו במילה היוצאת דופן שהקפתם. שורשית

(3) ציינו את תפקיד האות תי"ו המשותף לשלוש המילים האחרות. מוספית

ג.

לפניכם משפט ובו מילים מודגשות.

• הַתְּגוּבָן (טוקבקיסט) כתב תְּגוּבִית (טוקבק) בְּתְּגוּבָה על רְשוּמָה (פוסט).

(1) בטבלה שלפניכם מיינו את המילים המודגשות לשתי קבוצות לפי דרך התצורה.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי
תְּגוּבָה - גִּיּוּב	תְּגוּבָן
רְשוּמָה - רִשְׁמָה	תְּגוּבִית

(2) ציינו בטבלה ליד כל אחת מן המילים שנוצרו בדרך של שורש ומשקל – את השורש שלה.

ד.

האקדמיה ללשון העברית פנתה אל הציבור כדי שיציע חלופות עבריות למילה "פונדקאקסט".

אחת ההצעות הייתה **שְׁדוּרֶשֶׁת**, אבל בסופו של דבר ההצעה שהתקבלה היא המילה **הַסְּכָת**.

(1) מהי דרך התצורה של המילה **שְׁדוּרֶשֶׁת**? הלחם בסיסים

(2) ציינו את השורש ואת המשקל של המילה **הַסְּכָת**.

השורש: סכת המשקל: הקטל

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

15. א. לפניכם משפט ובו מילים מודגשות הגזרות מאותו השורש.
- בינה מלאכותית **יוצרת** היא כלי ה**מיצר** תוכן, והיא מאפשרת **יצירת** טקסטים, תמונות וסרטונים.
- (1) מעל כל אחת מן המילים המודגשות כתבו את חלק הדיבור שלה.
- (2) כתבו פועל הגזור מהשורש המשותף למילים המודגשות, והנוטה בבניין נפעל, בזמן בינוני, ביחיד.
- נוצר
- ב. לפניכם שני משפטים ובכל אחד מהם המילה "יצרתי" מודגשת.
- כתבו ליד כל משפט את משמעות הצורן הסופי במילה המודגשת בו.
- אני בחור **יצרתי**. שם-תואר
  - **יצרתי** זכתה לביקורות חיוביות. שייכות
- ג. לפניכם משפט ובו מילים מוגדלות שהצורנים הסופיים בהן מודגשים.
- בימינו מהדורות החדשות המרכזיות המשודרות בערוצי הטלוויזיה בשעות הערב עדיין זוכות לפופולריות רבה.
  - השלימו את המשפטים שלפניכם.
- מבין המילים המוגדלות המילה היוצאת דופן מבחינת משמעות הצורן הסופי המודגש היא פופולריות, ומשמעות הצורן הסופי במילה זו היא שיע מופשט.
- המשמעות המשותפת לצורנים הסופיים המודגשים במילים האחרות היא ריבוי נקבה.
- ד. לפניכם ארבעה משפטים ובהם המילה "עוקבים" מודגשת.
- המספרים 28 ו-29 הם מספרים **עוקבים**.
  - למשרד החינוך יש יותר מ-43 אלף **עוקבים** באינסטגרם.
  - אם אינכם **עוקבים** אחר ההנחיות, אתם עלולים לטעות.
  - מחאת ה**עוקבים** הצליחה, והאומן הסיר את הידיעה השקרית.
- (1) הקיפו את שני המשפטים שבהם המילה "עוקבים" היא באותו חלק דיבור.
- (2) ציינו את חלק הדיבור המשותף למילה "עוקבים" במשפטים שהקפתם. שם-עצם
- ה. לפניכם משפט ובו שתי מילים מודגשות, אך רק אחת מהן מתאימה להקשר המשפט.
- אנו **מתקשרים** / **מתקשרים** כיום באמצעות הודעות כתובות או קוליות ולעיתים באמצעות אימוג'ים בלבד.
- (1) הקיפו את המילה המודגשת המתאימה להקשר המשפט.
- (2) ציינו את השורש ואת הבניין של כל אחת מן המילים המודגשות.
- מתקשרים** השורש: קשר הבניין: התפעל
- מתקשרים** השורש: תקשר הבניין: פיעל

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 11281 + נספחים

16. א. לפניכם רשימה של צירופי מילים.

- דְּעָה נְפוּצָה
- הַטִּית חֲשִׁיבָה
- אֶתֶר יְעוּדִי
- תְּגוּבָה תְּקִיפָה
- הַמְנַעוֹת מִשְׁתוֹף

- (1) – העתיקו את שני הצירופים שבכל אחד מהם שתי המילים הן שמות פעולה.
– בצירופים שהעיתקתם, ציינו מעל כל שם פעולה את הבניין שלו.

הפעיל פעל-קל

נפעל פיעל

הטיית חשיבה

המנעות משיתוף

הצירוף: _____, הצירוף: _____

(2) שלושת הצירופים האחרים בנויים משם עצם ומשם תואר.

- העתיקו את הצירוף ששם התואר בו גזור מצורת בינוני. דעה נפוצה
– ציינו את הבניין של צורת הבינוני. נפעל
– העתיקו את הצירוף ששם התואר בו נוצר בדרך של בסיס וצורת סופי. אתר יעודי

ב. לפניכם שני משפטים ובכל אחד מהם המילה "ארגון" מודגשת.

- אחת ההמלצות בכתיבת סקירה היא ארגון המידע בתוך טבלה.
- פניתי לארגון העובדים כדי לבדוק את תנאי ההעסקה שלי.

(1) המילה "ארגון" נוטה במשקל שם פעולה, אך רק באחד מן המשפטים היא מבטאת פעולה.
הקיפו את המילה "ארגון" במשפט זה.

(2) ציינו את השורש ואת הבניין של המילה ארגון.

השורש: ארגנ הבניין: פיעל

ג. לפניכם שני צירופים ובהם מילים מודגשות.

- צריכה אחראית של מידע קטילה
- ידיעה אמינה קטיל

ציינו ליד כל צירוף את המשקל של המילה המודגשת בו.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

**נספחים: נספח 1 – מאמרים ונספח 2 – דף עזר
לשאלון עברית: הבנה, הבעה ולשון
11281, קיץ תשפ"ה, 2025**

נספח 1 – מאמרים

לפניכם שלושה מאמרים. קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר 1**חשיבה ביקורתית בעת משבר**

מאת תום ביאליק⁽¹⁾

- פסקה א נראה שבעת האחרונה עקב האירועים הקשים שנחשפנו אליהם, כולנו צורכים ביתר שאת מידע מערוצי התקשורת ומן המדיה החברתית. המידע הרב שאנו נחשפים אליו מגיע אלינו ממקורות שונים – חלקם מהימנים וחלקם אינם מהימנים דיים. לעיתים המידע מניפולטיבי ואפילו שקרי. הבעיה היא שבמקרים רבים אנו ממהרים לשתף מידע זה ברשתות החברתיות בלי שבדקנו לפני כן אם הוא מהימן.
- פסקה ב לפיכך ברצוני להציג כאן כמה דוגמאות של הטיות מחשבתיות ואפקטים פסיכולוגיים וחברתיים, המשפיעים על היכולת שלנו לשפוט את המידע שאנו נחשפים אליו. ההטיות המחשבתיות הן למעשה הטיות שיטתיות בדפוסי החשיבה והשיפוט של בני האדם. אם נכיר את ההשפעות האלה, נוכל לבחון את הדברים באופן שקול יותר ולהימנע מהפצת מידע שגוי.
- פסקה ג אחד האפקטים המשפיעים על יכולת השיפוט שלנו, בעיקר מאז השתלטו הרשתות החברתיות על חיינו, הוא "אפקט תיבת תהודה". הכוונה במונח זה היא שבסביבה שאנו נמצאים בה, אנו נחשפים בעיקר למידע התומך בעמדותינו. מצב זה מגביר את תחושתנו שכולם חושבים כמונו ושאיש אינו מחזיק בדעות שונות. האלגוריתמים של הרשתות החברתיות מיועדים להגביר את אפקט תיבת התהודה. הם "לומדים" את עמדותינו והעדפותינו לפי התכנים שאנו צופים בהם, השיתופים, ה"לייקים" שאנו מסמנים והפרופילים שאנו עוקבים אחריהם. בעקבות למידה זו מוצגים לנו ברשתות החברתיות פוסטים, סרטונים וכתבות בהתאם לתכנים שסימנו ושיתפנו בעבר.
- פסקה ד הטיה שמשפיעה עלינו מאוד מכונה "הטיית האישוש". הטיה זו מתבטאת בנטייה שלנו לחפש, להעדיף ולזכור מידע התומך בעמדותינו, להתעלם ממידע המנוגד להן או לפסול מידע זה. כולנו מושפעים מהטיה זו בלי קשר לדעה הפוליטית, לרמת ההשכלה או למעמד החברתי. הטיה זו גורמת לנו להסכים באופן מיידי, ובלי להטיל ספק, עם כל פוסט או ידיעה המשקפים את עמדותינו, ולפסול ידיעות המנוגדות לעמדותינו בטענה שהן שקריות, לא מהימנות ולא מבוססות.

* מעובד על פי ביאליק, ת' (פברואר, 2024). חשיבה ביקורתית בעת משבר. זמן ישראל. אוחר מ' zman.co.il.

(1) ד"ר תום ביאליק הוא מרצה בכיר במכללה האקדמית בית ברל. מחקריו מתמקדים בין השאר בקידום עקרונות של חשיבה ביקורתית ומדעית.

פסקה ה עוד אפקט שעשוי להשפיע על השיפוט שלנו הוא "אפקט אשליית האמת". הכוונה באפקט זה היא שאנחנו מאמינים שמידע מסוים הוא נכון ואמיתי, אם שמענו אותו נאמר פעמים רבות. אנשי פרסום ושיווק למשל מנצלים אפקט זה – הם חוזרים על מסרים באמצעות זמריים (ג'ינגלים) וסיסמאות (סלוגנים) המושמעים שוב ושוב בפרסומות ומשפיעים על הצרכנים.

פסקה ו כדי להתמודד עם השפעת ההטיות והאפקטים הללו עלינו, מומלץ קודם כול לבדוק את המידע לפני שמשתפים אותו. כדאי להתייעץ בנוגע לאמיתות המידע עם אנשים קרובים שאתם סומכים עליהם, ולבדוק אם המידע נכון באתרים של בדיקת עובדות או באתרי חדשות מהימנים. במקרים רבים יתברר שהמידע כוזב, וההימנעות משיתופו תצמצם את הפצתו.

פסקה ז על אפקט תיבת התהודה אפשר להתגבר באמצעות חיפוש יזום של תכנים המשקפים דעות השונות מדעותיכם, וכן באמצעות מעקב ברשתות החברתיות אחר אנשים שעמדותיהם מנוגדות לשלכם. ייתכן שזה נשמע מוזר, אבל זו הדרך הטובה ביותר להיחשף לעמדות שונות ולהימנע מן ההנחה המוטעית שהדעות של כולם הן כמו שלנו. אין זה אומר שאנחנו צריכים להסכים עם דעות אחרות או לאמץ אותן, אך בדרך זו נוכל לבחון בביקורתיות את העמדות שלנו.

פסקה ח נוסף לכך, אפשר ליישם את העיקרון של "השעיית השיפוט". לפי עיקרון חשוב זה מתחום החשיבה הביקורתית, עלינו לדחות ככל האפשר את גיבוש הדעה שלנו, כדי שנוכל לחקור את הנושא לעומק באובייקטיביות. חשוב שלא למהר לגבש דעה ולא להסיק מסקנות לפני שלומדים את הנושא. לא קל ליישם את עקרון השעיית השיפוט. החיים כיום מהירים ודינמיים. אנו נחשפים בכל זמן לעוד ועוד מידע וחושבים שאנו חייבים מייד לגבש עמדה בכל נושא.

פסקה ט אומנם לרוב איננו יכולים לשנות את המציאות שסביבנו, אך עלינו להיות מודעים להשפעת ההטיות והאפקטים האלה עלינו, כשאנו צורכים מידע בערוצי התקשורת וברשתות החברתיות. עלינו להיות ביקורתיים וזהירים יותר כאשר אנו פועלים במרחב הציבורי ומביעים את עמדותינו.

איך עובדים עלינו?

מאת יונת אשחר

פסקה א במחקר שנערך בארצות הברית בדקו חוקרים אלפי מסרים שהופצו בטוויטר⁽¹⁾. החוקרים מיינו את המסרים לידיעות אמיתיות ולידיעות מזויפות. הם מצאו שהידיעות המזויפות התפשטו מהר יותר ובתפוצה רחבה יותר בהשוואה לאמיתיות. מדוע אנו מאמינים לידיעות שקריות? מדוע קשה לנו להבחין שהן מומצאות? חוקרים רבים טוענים שהסיבה לכך היא שהתפיסות המוקדמות שלנו משפיעות על השיפוט שלנו.

פסקה ב "הטיית האישוש" היא הנטייה שלנו לשים לב ולהאמין לידיעות ולסיפורים שתומכים בעמדותינו, ולהתעלם מפרטים שאינם תואמים את דעותינו.

פסקה ג הטיה נוספת המשפיעה על הדרך שבה אנו מגבשים דעה על ידיעה, היא "שבטיות" – אנו נוטים למיין אנשים ל"אנחנו" ול"הם", ולסמוך יותר על מידע שמקורו בחברים, בבני משפחה או באנשים שהשקפות העולם שלהם דומות לשלנו. לפי דבריו של החוקר דן קהאן, אנחנו מאמינים למידע בנושא שנוי במחלוקת, אם הוא מחזק את הקשר שלנו לאנשים שאנחנו מזדהים עם הערכים שלהם, ואיננו מאמינים למידע אשר מחליש קשר זה.

פסקה ד כיצד אנו יכולים להיחלץ מן המצב הזה שבו אנו שמים לב, מקשיבים ומאמינים רק למידע שמקורו בקבוצה שלנו או תואם את תפיסותינו? קהאן סבור כי הדרך להיחלץ ממצב זה היא לפתח סקרנות. לדבריו, אנשים שרמת הסקרנות שלהם גבוהה, מעדיפים לחקור ולבדוק מידע חדש, גם אם יגלו בעקבות זאת שעמדת הקבוצה שהם משתייכים אליה שגויה. לפיכך הוא מציע להתמקד בטיפוח הסקרנות בקרב הציבור, שאם לא כן כל ניסיון להעביר מידע חשוב, כמו סכנת שינויי האקלים, נידון לכישלון.

פסקה ה לא כולם מסכימים עם קהאן. החוקר דיוויד ראנד טוען כי הבעיה העיקרית אינה דווקא הטיית מחשבתיות והיצמדות לערכי השבט, אלא עצלנות מנטלית. לטענתו, אנחנו לא משקיעים מספיק מאמץ בחשיבה על המידע שאנחנו צורכים. לכן חשוב לפתח חשיבה ביקורתית. ראנד מצא כי אנשים בעלי יכולות חשיבה גבוהות טובים יותר באיתור ידיעות מזויפות, גם כשהן תואמות את עמדותיהם.

* מעובד על פי אשחר, י' (מרץ, 2019). איך עובדים עלינו? **מכון דוידסון**. אוחרז מ' davidson.weizmann.ac.il.

(1) כיום שם הרשת החברתית טוויטר הוא X.

פסקה ו גם אם יש מחלוקות בין החוקרים בנוגע למה שגורם לאנשים להאמין ל"פייק ניוז"⁽²⁾ ולדרך להתגבר על בעיה זו, נראה שכולם מסכימים כי הרשתות החברתיות מזיקות. הרשתות החברתיות משלות אותנו שאנו מחוברים למגוון אנשים, דעות והשקפות עולם, אך למעשה ברוב המקרים הפוסטים המוצגים לנו מבטאים רק חתך קטן של דעות מסוימות הדומות שלנו.

פסקה ז רוב הזמן אנו נמצאים ב"תיבת תהודה" – סביבה שמהדהדת לנו את ההשקפות שאנחנו כבר מחזיקים בהן. יתרה מזו, רשתות חברתיות כמו פייסבוק מציגות לנו ידיעות בנושאים שקרובים לליבנו, והידיעות האלה משפיעות עלינו ומחזקות את עמדותינו. מאחר שאנחנו כמעט שלא נחשפים למידע שנוגד את הערכים שלנו, הסובלנות שלנו למידע כזה מועטה, ואנחנו אפילו לא מנסים לבחון אותנו ולאתגר את הדעות שלנו.

פסקה ח אולם האשמה אינה מוטלת רק על הרשתות החברתיות אלא גם עלינו המשתמשים. משום שבסופו של דבר כאשר אנו קוראים ידיעה, אנו אלה שצריכים להחליט אם היא אמיתית או לא.

פסקה ט עצה טובה היא לברר פרטים כגון מהו מקור הידיעה, מי כתב אותה, ומתי היא פורסמה לראשונה. עצה טובה נוספת היא לבדוק אם הידיעה פורסמה במקומות נוספים. דיווח אמיתי על מותו של שחקן מפורסם, למשל, יופיע לא רק באתר חדשות אחד. יש גם אתרים ייעודיים שבהם אפשר לבדוק אם ידיעה מסוימת היא אמיתית או שקרית.

פסקה י אבל אולי העצה החשובה ביותר היא להכיר בהטיות המחשבתיות שלנו ולהימנע מליפול בפח בגללן. כדאי לבדוק היטב לא רק ידיעות שקשה לנו מאוד להאמין להן, אלא דווקא ידיעות שאנחנו מאמינים להן בקלות – כאלה שמתיישבות עם מה שחשבנו מלכתחילה – ולגלות סקרנות. וזה לא קל: פירושו של דבר הוא לפעול גם נגד ההטיות שלנו וגם נגד העצלנות המנטלית המובנית אצל כולנו. אבל אם אנחנו באמת רוצים לפתח בנו את הכשירות הזאת, הדרך היחידה היא לא להיות עצלנים.

(2) פייק ניוז – חדשות כזב.

שקרים בתפוצה רחבה

מאת טל סוקולוב

פסקה א רבים נחשפים למבזקי חדשות ברשתות החברתיות וסופגים ידע כללי מרחבי האינטרנט. מאחר שכיום המידע נגיש יותר מאי פעם, אין צורך להמתין לדיווחי החדשות, ומי שרוצה ללמוד נושא מסוים כבר אינו חייב לבקר בספרייה או לפנות למומחים. כל מה שאנו מחפשים נמצא במרחק של כמה הקשות במקלדת.

פסקה ב גם הפצת המידע נעשתה זמינה הרבה יותר. אין צורך לצבור קרדיט אקדמי או לקבל גושפנקה⁽¹⁾ ראויה אחרת כדי ללכוד במהירות ברשתות החברתיות קהל של עשרות או מאות עוקבים ואפילו מיליונים, במיוחד אם מי שמפרסם את המידע הוא אושיית רשת.

פסקה ג הרשתות החברתיות ממלאות תפקיד מרכזי בהפצת מידע שקרי. משתמשים שמעוניינים להתפרסם, מפרסמים תכנים שנויים במחלוקת המעוררים רגשות עזים וזוכים להפצה מהירה ולתפוצה רחבה. מצב זה שבו תוכן שמקורותיו אינם בהכרח מהימנים מופץ בקלות, עלול להקשות עלינו מאוד בבואנו לשפוט אם המידע אמין.

פסקה ד הפצת שקרים היא לא דבר חדש. מאז ומעולם התפשט מידע מעוות, אולם מה שמייחד את הפצת השקרים בימינו הוא מהירות ההפצה והיקפה. בשנים האחרונות נעשה מאתגר אפילו יותר להבחין בין אמת לבדיה, בייחוד עם התפתחות הבינה המלאכותית היוצרת. באמצעות כלי הבינה המלאכותית כמו ChatGPT ו-DALL-E יכול כל משתמש להפיק תמונות, טקסטים וקובצי וידאו שנראים אמיתיים, ויכולים לתעתע בקלות בצופה.

פסקה ה הקלות שבה נוצר תוכן פיקטיבי, מהירות ההפצה שלו והגעתו ישירות לטלפון הנייד שלנו – כל אלה חושפים אותנו למידע שקרי יותר מאי פעם. קשה מאוד לדעת אם מידע שמגיע אלינו הוא אמיתי וקשה למנוע הפצה של מידע שקרי. הרשתות החברתיות, שבהן אנחנו מתקשרים עם חברים ועם משתמשים שדומים לנו, יוצרות מעין "תיבת תהודה": אנחנו נחשפים לתוכן שמלכתחילה תואם את דעותינו ואת תפיסות העולם שלנו, ולכן התגובה שלנו עליו היא לעיתים פסיבית וחפה מביקורתיות.

פסקה ו טוב נעשה אם ננקוט צעדים אחראיים ושקולים כמו להטיל ספק, להתעמק בתוכן, ובעיקר לא ללחוץ על כפתור השיתוף בלהט הרגע בלי לבדוק את אמיתות המידע שאנו מתכוונים להפיץ.

* מעובד על פי סוקולוב, ט' (פברואר, 2024). שקרים בתפוצה רחבה. מכון דוידסון. אווזר מ davidson.weizmann.ac.il.

(1) גושפנקה – אישור רשמי המציין את חוקיותם, נכונותם ותקפותם של נוהל, מסמך או דרך התנהגות.

נספח 2 – דף עזר

טבלת התנועות

התנועות הקטנות	התנועות הגדולות	התנועות החטופות	
פתח	קמץ	חטף פתח	a
סגול	צירי חסר צירי מלא	חטף סגול	e
חיריק חסר	חיריק מלא		i
קמץ קטן	חולם חסר חולם מלא	חטף קמץ	o
קובוץ	שורוק		u

טבלת הגופים

גוף ראשון	גוף שני	גוף שלישי	
מדבר	נוכח	נסתר	יחיד
מדברת	נוכחת	נסתרת	יחידה
מדברים	נוכחים	נסתרים	רבים
מדברות	נוכחות	נסתרות	רבות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילת יחס, מילת קישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחה/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נושא, נשוא, אוגד, מושא, תיאור, לוואי, תמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים במשפט: הסגר, פנייה, קריאה

משפטים בעלי מבנה מיוחד: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד, ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פָּעַל (פעל), נִפְעַל (נפעל), הִפְעִיל (הפעיל), הִפְעֵל (הופעל), פִּעַל (פיעל), פָּעַל (פועל), הִתְפַּעֵל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"י/ו (נפ"י/ו), נחי ל"י/ה (נל"י/ה), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו/י (נע"ו/י)

גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הלחם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה